

West Zeeuws-Vlaanderen
Raad van State, verpachting tienden 1688
Heijle, den Dooperspolder en Beoster Eede

Huib J. Plankeel

*Eerder verschenen op www.grijsbaard.nl, en met toestemming
van de rechthebbenden overgenomen en geplaatst op HoGenDa.*

Bron

Nationaal Archief, toegang 1.01.19, Raad van State, inv.nr 1846, verbaal 1688.
Eerste deel uit inv.nrs 1846-1849, Verbalen van de commissies tot de inspectie van de tienden in Vlaanderen, met bijlagen. 4 delen. (1846: 1688; 1847: 1689-1693; 1848: 1694-1698 en 1849: 1702-1706).

Inleiding.

In mei 1688 besloot de Raad van State tienden te verpachten in Zeeuws Vlaanderen. Dat was door hen nooit eerder gedaan. Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., werd door hen gedeputeerd om dit af te handelen.

Deze maakte een uitgebreid verslag (verbaal) van zijn reis en handelen, en voegde aan zijn verbaal vele (46) bijlagen toe, met o.a. de quohieren van de diverse verpachtingen.

Gezien mijn belangstelling heb ik **alleen aantekening** gemaakt van de zaken **aangaande West Zeeuws Vlaanderen**.

De verpachtingen betreffen het Land van Cadzand, een gedeelte van Nieuwvliet, de polders rond Aardenburg, Sluis en Oostburg, ten noorden van de Passegeule en de Prins Willemspolders eerste en tweede deel, waar de tienden nog in handen waren van "geestelijke" heren. De tienden van de landen in de Mauritspolder en Oranjepolder, Groede, Wulpen, en (een deel van) Breskens en Nieuwvliet, waren na de herdijkingen begin 17e eeuw in handen gekomen van partikuliere eigenaren, zoals b.v. Jacob Cats.

Gedeeltelijke samenvatting van het verbaal van

Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., als gedeputeerde van de Raad van State, tot het besteden van het bolwerk Hollandia, Sas van Gent, mitsgaders nog andere fortificatiewerken in Vlaanderen, en voorts het verpachten van de tienden in de polder van Naemen, alsmede Austricke, Albertus, St Pieters, Philippijne en Clara polders, gelijk mede in de Henricus polder bij Oostburg, en voorts meer andere polders en quartieren van Vlaanderen, voor dezen nooit wegens den Raad verpacht, alles tot bewaring van sLandts recht, en onverminderd de deugdelijke pretentie die iemand daar op zou kunnen maken, navolgende Ha: Ed: Mo: resolutie en autorisatie van de 22e en 31e mei dezes jaar 1688.

Mr Pieter de Huybert, heer van Burgh en Kraaienstein, geb. 1 april 1622, overl. Den Haag 7 jan. 1697, en de 18 jan. d.a.v. vervoerd naar Burgh en daar begraven in de kerk. Hij was schepen, raad en thesaurier van Middelburg, curator van de Latijnsche school aldaar, secretaris der Staten van Zeeland 1659-1664, raadspensionaris van Zeeland 1664-1687, lid van de Raad van State 1687-1697. Gegevens uit De vroedschap van Zierikzee / P. D. de Vos, heruitgave 1982, p.194.

Zijn verbaal heb ik met grote bewondering gelezen. Het toont een buitengewoon schrandere regent, met bijzondere diplomatieke gaven, die deze zware klus in korte tijd bijzonder efficiënt uitvoerde. Ook heeft hij een gedegen verslag gemaakt, opdat in komende jaren precies bekend zou zijn, wat nu geregeld was.

Polders met heffingsvrijdom

In **bijlage 18** wordt een overzicht gegeven van alle polders, die vrij gesteld waren van verponding (voor kortere of langere tijd), meest vanwege de hoge lasten als gevolg van innundaties e.d. Het geeft een prachtig overzicht van de situatie medio 1688.

De quohieren

Volgen nu de in bijlagen opgenomen quohieren.

Overzicht

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 08 Verpachting van de schoof, saet en smouttienden van den Henricuspolder, item de schooftienden van t nieuw bedijkte polderken geseijt "de Bruchsevaart" en het Stampershoeck polderken, en dat over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 09 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van het eerste deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 10 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van [dwz. het oostelijk deel van] het eerste deel van Prins Willemspolder, te weten Vrije polderken, Passegeule, Cateleijne en deel van Dierckensteene polders, over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 11 Verpachting van de schooftienden van het tweede deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Schoondijke, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 14 Verpachting van de schooftienden van Bewester Eede over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 28 juni 1688. Opm: Deze verpachting betreft geheel Bewester Eede, zowel benoorden als bezuiden St Pietersdijk.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 19 Verpachting van de schoof en lammertienden van den Eijlande van Cadsandt en de heerlijkheijt van Nieuvliet, geexcipieert de saet en moutthienden, over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 29 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 20 Verpachting van de schooftienden van het polderken Den Oosthoeck van den Boom benoorden Ste Cruijce over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Sluis, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 21 Verpachting van de schooftienden van Heijle, den Dooperspolder en Beoster Eede [daar onder begrepen de Biesenpolder], over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 30 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 23 Verpachting van de schooftienden van Isabelle polder benoorden Aardenburg over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 21

Verpachting van de schooftienden van Heijle, den Dooperspolder en Beooster Eede [daar onder begrepen de Biesenpolder], over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 30 juni 1688

	pachter	bedrag	borgen
1e houck, is daar Abraham van Dale in woont, tot de Manne pad, daar de kerk van Heijl in staat, belast met een hoed tarwe, en werd geredimeert met 10 gulden.	Cornelis de Hont	£2-10	Illis de Hont Adriaen van Dale
2e houck, ten einde het kleijn polderken bij d Elderschans, met de dijcken straeten beslooten, lopende van t westen achter de scheetvliet, zijnde de watergang, die legt tussen t Kraynest en dit polderken, van t noorden en besloten in de zeedijk, en van het zuiden jegens de Bruggewegh, belast met een hoed tarwe	Adriaen van Dale	£6-5	Illis de Hont Corn. Andriessse
3e houck, is t polderken, genaemt Craijnest, lopende van oosten in de voorgen. scheetvlied, van zuiden jegens de Mannepad die tot Heyle doorloopt, van westen jegens den Weyswegh, en van noorden jegens de zeedijk, belast met een hoed tarwe	Illis de Hont	£2	Adriaen van Dale Corn. Andriessen
4e houck, wezende het polderken, daar Adriaen van Dale in woont, alsoo westwaerts met het Gistelhoff, belast met een hoed tarwe	Adriaen van Dalen	£4-15	Illis de Hont Corn. Andriessse
5e houck, is de hofstede van t Gistelhoff, van oosten haer selfs dreeve, lopende alsoo zuidwaerts tot aan de zeedijk, en van het noordwesten en noorden de watergang, die tussen de hofstede en de cingel loopt, belast met een hoed tarwe	Adriaen Herman	£6-5	Adriaen van Dalen Corn. Andriessen
6e houck, zijn twee polderkens, genaamd het Groote en Kleijne Eijlant, daar Jan Klaaijs d oude in woont, belast met een hoed tarwe	Corn. Andriessse	£7-15	Illis de Hont Adriaen van Dale

7e houck, zijnde de noordoost kant van de polder, daar vid. Charel Bliet in woonde, met de westzijde jegens een oud straatken, met een klein polderken van de voorn. Charel Bliet	Corn. Andriessse	£5-15	Illis de Hont Adr: van Daelen
8e houck, zijnde de westkant van denzelve polder, daar Aarnoud Bruijdel [Breijdel] in woont, belast met een hoed tarwe	Carel Goossens	£19-10	Jan Gevaert Corn. Andriessen
9e houck, is de zuidkant van de Dooperspolder, bezuiden de Brierversweg, Statenbodem, belast met een hoed tarwe	Jan Claessen	£4-10	Jorren Hendrickse Joost Mabeson
10e houck, is noord over de Brierversweg, wezende de rest van de Dooperspolder, belast met een hoed tarwe	Jan Claessen	£14	als boven
11e houck, is t oude bedijkte land van St Cruijs, daar de kerk staat, Statenbodem, belast met een hoed tarwe	Pieter de Backer	£12-10	Isaak de Smit Hend: Berrents
wijken verandert ao. 1683, die op de navolgende kanten en abauten zullen werden verpacht			
12e wijk, begint van de Biese dijk tot de Zielen dijk, tussen d Eede en de Waterstraet	Adolff de Ruck in de Waterstraet	£14-5	Joost Dunick (?) Anthonij Gabé
13e wijk, begint van de Waterstraet, oostwaarts tot de Biesestraet, en van de Biesendijck zuidwaarts tot de Zielendijck	Joost Coenen	£18-5	Guill. van Rentrigem Lourens Coenen
14e wijk, begint oost van de Biesestraet, tussen de Brierversweg en de Biesendijck, tot de Valeijs wegh	Jan de Smit, hooftman	£11	Guill. de Breijne Mathijs Oste
15e wijk, begint oost van de Biesestraet, tussen de Brierversweg en de Zielendijck, oostwaart over de dijk, gemaakt ao. 1672, tot het gescheet van deze thienden	Jan de Smit	£9	als voren
16e wijk, begint noord onder de Brierversweg, schietende alsoo noordwaart tot de watergang tussen de dijk, gemaakt oa. 1672 en oostwaart tot de dijk gemaakt ao. 1682	Laurens Dierendonk	£23	Jan Boudens Antheunis Pieters
17e wijk, begint noord over de watergang, tot de Langenweg, oost van de dijk, gemaakt ao. 1672, tot de Hillemans(?) kreek	Joost Menschaert	£8-15	Pieter Velle Carel Velle

18e wijk, de thienden van dhr van Bergen [Zie hierna: uit bijlage 4]	—		
19e wijk, de thienden van dhoirs dhr Thibaut	—		
20e wijk, begint oost van de Gillemans kreek langs de Zuidwegh, genaamd het eerste en tweede gedeelte van dezen den grooten wijk	Pieter de Backer	£26	als voren Corn. van: Plassche de jonge
21e wijk, begint van de Galgestraet oostwaarts tot de Rousselarenwegh, tot de dijk, gemaakt ao. 1682, hierin begrepen de Melde stucken	Lieve de Reu	£12-5	Anthonij Magerman Jacob van: Plassche
22e wijk, begint oostwaart naar t Gernaet gadt, en de Biesestraet, zo oostwaart tot de dijk, gemaakt ao. 1672, tussen de Biesendijck en de watergang	Joost de Meijer	£8-10	Stoffel van Waes Guill. de Vuller
23e wijk, begint oost van de Gernaet kreek, zo westwaart langs de Eekeloossen watergang, tot op de Waterstraet, en langs de Waterstraet, zuidwaart tot de Holdenweg, en zo wederom oostwaart tot de voors. Gernaet kreek, belast met een hoed tarwe	Guill. Hendricks	£14-10	Anthonij Gobij [lees Gabij] Laurens Vereken
24e wijk, begint oost aan de Waterstraet tot de Biesestraet, tussen de Holdenwegh en de Biesendijck, belast met een hoed tarwe	Laurens Vereken	£21-15	Pieter van Voetem Anthonij Gabij
25e wijk, begint west van de Waterstraet tot de Oude Eede, beginnende van de Biesendijck, zo noordwaart tot de Eekelooze watergang of de stadts vesten, belast met een hoed tarwe	Jan Carrer	£33-10	Pieter Roetjes Andries van Sassen
26e wijk, begint west de voorgaande wijk tot de Maldegemse Eede, beginnende van de Biesendijck noordwaart tot de Eekelooze watergang, belast met een hoed tarwe	Jacob Schilperoort	£18	Jan Cools Jacob van Eecke Joost Dunick
27e wijk, begint van de Eekeloosen watergang of Suicktens(?) Brugge, zo oostwaarts tot den Godsvlied, tussen de Eekeloosen	Pieter Bescheyt, tot Aardenburg	£15	Pieter Coenen Jan Dobbelaer

watergang en St Pietersdijck, zijnde het eiland van dhr Maisonneufve, belast met een hoed tarwe			
28e wijk, begint oost van de Godsvlied, oostwaarts langs de Eekeloosen watergang tot op de Gernaet kreek tot de Langen wegh, noord de Sompelen wegh, gereserveert de thienden an de vrouw van Bergen en dhous(sic) Thibaut, belast met een hoed tarwe	Pieter de Backer	£26	als de 20e partij
29e wijk, begint langs de Lange wegh, strekkende noordwaart tot de Galge straet van Ste Cruys, en van oost de Gernaet kreek en de wijk, daar de hofstede van dhr Aernout Vermeere in staat, belast met een hoed tarwe	Johannis Rijckhoven	£13-15	Jan Boutens Guill. Tavernier
30e wijk, begint oost van de Gernaet kreek, langs de Eekeloose watergang tot op de Groenen weg en tot het oud bedijckte land van St Kruys, schietende door de kreek tot aan de hofstede daar Abraham van Dale plach op te wonen; Statenbodem; belast met een hoed tarwe	Aernout Vermeere	£22	—

Uit bijlage 4

Memorie aan de Ed. Mo. Heer Huijbert, heer van Burght, gedeputeerde ... tot verpachting van de tienden in het Oost quartier van Vlaanderen, vanwege de Heeren van Bergen en Hogerhuijse, erfgenamen van de Heer en Vrouw van Bergen, haar vader en moeder.

Zij hebben gezien dat hun tienden in Beooster Eede benevens de geestelijke landen te koop zijn aangeslagen. Men heeft ten onrechte aangenomen, dat zij deze tienden in pacht of admodiatie possideren uit hoofde van de Abdij van St Pieters of het Capittel van St Baefs. Deze tienden hebben zij geerfd van hun vader en moeder wijlen dheer Antonij Studler van Zurck, heer van Bergen, en vrouw Susanna Thibout, vrouw van Bergen, die de voors. tienden possideren bij goede erfenisse als haar eigen vrij verkregen goed. Deze tienden bestrekken zich in de 16e, 17e, 18e en 19e wijk.

Hopen, dat zij aldus mogen blijven in de possessie van hare pa... goederen, gelijk de heeren tiende heffers van de Orangie ende Mauritspolder, ook in der Groede, Wulpe en een gedeelte van Breskens en Nieuvliet.

(wg) Anthon Studler van Zurck, Hr van Bergen, (wg) Adr: Studler va[...] {tekst weggevallen in bandrug}

Den 16 wijck, groot 145 gem. 256½ r., zijnde de hofstede van de Heer van Bergen

Den 17 wijck, groot 64 gem. 273 r., beginnende aan de westzijde van de sceijtsloot tuschen de hofstede van de Hr van Bergen aan het westeinde van de tragel van de Ekeloose watergang, aan de zuidzijde de Langendelft ende de Breedenwegh, aan de noordzijde also oostwaarts tot den

Ceurwegh tot aan Michiel Laters..(hof?).

Den 18 wijck, groot 63 gem. 187 r., aan de westzijde van de selven Ceurwegh, den auden Breeden wegh hiermede gaande ende inbegrepen, aan de zuidzijde van de Langenwegh ende Munnike dreve, beide aan de noordzijde ende noordwestzijde, sceijt ...(?) int vergaderen van den Breedenwegh ende Munniken dreve, zijnde deze wijck daar de hofstede van dhr Lalleman ingestaan heeft.

Den 19 wijck, groot 56 gem. 110 r., beginnende aan de oostzijde als mede aan de zuidzijde van de kleene hofstede van de Heer van Bergen, te voren de griffier Boussemaer.

N.B. Dat deze 19 wijck leijt op State en voor een gedeelte op Koningsbodem.

Nog onduidelijk of deze wijknummering overeenkomt met de nummering in het definitieve quohier.